

KÖZLEMÉNYEK A PÉCSI ERZSÉBET-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRÁBOL,
12.szám. 1932.október.

K L I M Ó P Ü S P Ö K K Ö N Y T Á R A L A P I T Á S A .

Klimó György életrajzát megírta CSAJÁGHY Károly (Munkálatai a pesti nevendék papság magyar iskolájának, V.kötet, Budán 1838, a 321-343.lapon, Klimó arcképével). Megtudjuk belőle, hogy 1710-ben született a nyitrai megyei Lopasovon, hogy mint szegény földműves szülők gyermeke sok nélkülözés közepette, de törhetetlen buagalommal végezte iskoláit Nagyszombaton, hogy pályáját Vágújhelyen kezdte, mint gróf Zichy Ferenc prépost segédlelkésze, azután gróf Klobusitzky Ferenc érseki helynök titkára lesz s ezután gyors iramban halad előre magasabb méltóságok felé. 1737-ben, 27 éves korában pozsonyi kanonok, egy évvel később már gróf Esterházy Imre hercegprímás mellett van Esztergomban, mint oldalkanonok. Harminc éves korában udvari tanácsossá és címzetes püspökké nevezik ki. Mária Terézia 1747-ben magyar kancelláriájához referensnek rendeli ki. Mint persona gratissimát 1751-ben a királynő megteszi őt pécsi püspökké s Tolna és Baranya megyék örökös főispánjává. Ezeket a méltóságokat az 1777-ben bekövetkezett haláláig tölti be.

Az a huszonhat év, amit Klimó György a pécsi püspöki székben eltöltött, nemcsak az egyházmegye életének lesz mindig emlékezetes ideje, hanem állandóan jelentős fejezetet fog képviselni a város kulturtörténetében is. A püspökség Klimó Györgyben tudományos képzettségben és jámborságban egyaránt kimagasló bölcs kormányzót és atyát kapott, a város pedig buzgó és bőkezű munkást és pártfogót nyert személyében, kinek tettei méltán nyerték el az utódok dicséretét és a város késői polgárainak háláját. A püspök templomokat és

iskolákat építtetett és mindenkit segített és segélyezett, aki műveltséget terjesztett vagy tudást szomjazott: falusi tanítók, diákok és fiatal, meginduló tudósok egyaránt szerepeltek pártfogoltjai között. Pécselt papirmalmot is létesített, amelynek minden jövedelmét a falusi iskolák támogatására fordította. Nagy horderejű alkotásai között minket ezuttal első helyen az általa létesített könyvtár érdekel, amelynek kapuit a püspök 1774-ben nyitotta meg a közönség számára.

Klimó püspök alapítása első otthonából, a pécsi püspöki székházból, negyedik utóda báró Szepessy Igmác püspök idejében új helyre került. Szepessy 1830-ban 40.000 pengőforint költséggel emeltette a könyvtár jelenlegi épületét a mai Szepessy utcában. Klimó könyvtára a 19. század elején a székesegyházi könyvtárral egyesítettett, később vétel és adományozás útján még más könyvanyaggal is bővült s állománya ma kerek számmal 35.000 kötetre tehető. A Szepessy idejében készült épület 1924 óta a Pozsonyból Pécsre került egyetem könyvtárának is hajlékot ad.

A püspöki könyvtár történetére vonatkozó irodalom bibliográfiáját a PÉCSI ERZSÉBET-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA KÖZLEMÉNYEI 3. számának függelékében állítottuk össze (1931 november), ujabban pedig TOTH László (XVIII. SZÁZADI OLASZ ÉS MAGYAR THEOLOGUSOK HARCA A FELVILÁGOSODÁS ELLEN, Katholikus Szemle 1932, 180-195. lapon) a könyvtár alapításának szellemtörténeti háttérét festette meg. Az alábbiakban pedig Klimó levelezése alapján a könyvtár keletkezésének történetét, első könyvanyaga származását igyekszem megvilágítani.

A könyvtár 1774-ik évi megnyitását megelőző évtizedek a könyvgyűjtés munkájával teltek el, amely munkában a püspök időt, fáradságot és anyagi áldozatot nem ismert és nem kimélt. A könyvgyűjtést már esztergomi kanonok korában kezdte, püspökségének idejében lankadatlan buzgalommal tovább folytatta. Erről a tevékenységről részletes és hű képet kapunk a püspök levelezéséből, mely a pécsi püspöki levéltárnak értékes anyagát teszi.

Jelen dolgozat a püspöki levelek teljes feldolgozását nem

végzi el, nemcsak azért, mert a levelezésnek egyes évfolyamai technikai okokból kézbe nem kerülhettek, hanem, mert a püspökhöz érkezett levelek a tartalmuk különbözősége szerint különböző iratokkal együtt vannak s így a "Litterae privatae et Romanae" fasciculus nem teljese. A feldolgozott adatokat a püspök 1760-1776-ig évi levelezéséből és a püspöki irodából továbbított levelek másolatait őrző 1751-1773-as évi Protocollum Litterarum-ból valóak és főleg a püspökkel élénk összeköttetésben álló Paulo Bernardo Giordani római kanonok és Pietro Maria Gazzaniga, a bécsi egyetem domonkosrendi tanára leveleire vannak tekintettel.

Giordani kanonok XIV. Kelemen és VI. Pius uralkodása idején a római udvarnál a pécsi egyházmegye ügyeinek referense volt s így minden valószínűség szerint hivatalos szálakon keresztül indul meg a barátság a két főpap között. Giordani levelei tulnyomó részben az egyházmegye éppen aktuális ügyeivel foglalkoznak és különösen a későbbi évek levelezésében, amikor a kanonok csak aláírta az elküldésre váró leveleket, a levelekben azok a részek, amelyek az ő kezétől származnak és a könyvtárra és könyvekre vonatkoznak, osupán mint utóiratok szerepelnek. Sajnos, a kezembe került első levél, már a fentálló érintkezésről és barátságról, valamint a folyamatban levő könyvgyűjtésről tanuskodik és nem ad felvilágosítást ezek keletkezésének és megindulásának módjáról és idejéről. Lehet, hogy a későbbi kutatások e hiányokat Klimó püspök valóságos magánleveleiből majd pótolni tudják. Annyi bizonyos, hogy a római kanonok nagy buzgalommal osztotta meg a magyar püspök könyvszerzési gondját és igyekezett nemcsak a vásárlásban segítségére lenni, hanem a kezére járt könyvek ajánlásával és ajándékozásával is. Nagyon gyakran a levelekből csak az derül ki, hogy egy újabb, híres, ritka vagy régvárt könyv érkezett Giordanitól a püspök számára, de a könyv címéről nem történik említés. Ilyen mindjárt az 1762. november 6-án Milánóban keltezett első levél is. A következő már adatokat nyújt a könyvszállítás módjára és utjára vonatkozólag is. Az Itáliából küldött könyvek szárazföldi vagy vízi uton szállítottak és ez utóbbi esetben irányuk rendszeren Ancona-Triesten át volt. Az ut viszontagságai ellen szurokba mártott ruhák-

ba burkolták a könyvesládákat. A szállítás másik iránya Mantua-Verona-Bécs-Pozsony volt s ezt a póstai küldöncök és póstakocsik bonyolították le. Az utra átlag 10-12 napot számítottak a kiindulási helytől kezdve.

A szállitmányokat Bécsben Bernáth György, Klimó püspök állandó ottani megbízottja vette át aztán lebonyolította a vámolással és a hivatalos cenzurával együttjáró nehézségeket és továbbküldte a könyveket Pozsonyba, Pécsre. Ugy látszik, hogy a hosszú és körülményes ut viszontagságainál nem kisebb veszedelmet jelentett a könyvek számára a cenzura és az elvámolás sem, nemcsak a politika éber rendőrei miatt, hanem mert a "könyvgyűjtés" egyes formái már azon időben is kedveltek voltak és a könyvek könnyen más gazdára akadtak, mint akinek szánták őket. Egyébként a cenzurának tulsok tennivalója Klimó püspök könyveivel bizonyára nem volt, lévén összeválogatásukban a politikánál sokkal nagyobb tere bennük az Isten országának. Bizonyára a minden oldalról fenyegető veszélyek kikerülését célzta az is, hogy pl. az 1773 szeptember 4.-iki szállitmánynál, amelynél egyébként a könyvküldés útját-módját legjobban megfigyelhetjük, a kísérő levél nem írja ki a város nevét, ahova a könyvek Mantuából vitetnek, hanem csak utal rá, hogy a szokott város lesz az.

Az utra bocsájtott könyvesládák tartalmáról Rómában több példányban pontos jegyzéket készítettek vagy mindjárt a kísérő levélben részletezték a küldemény anyagát. Ezeket a notulákat a püspöknek, valamint Bernáth Györgynek Bécsbe a futárokkal már előre elküldték, jelezvén a levelekben a szállitmány elindításának tervbe vett idejét is, pontosan vagy csak hozzávetőlegesen. A könyvek jegyzéke nem egyszer mindjárt a könyvre vagy írójára nézve is tartalmaz ismertető vagy bíráló megjegyzéseket.

Bármennyire igyekeztek Rómában a könyvek szerencsés útját biztosítani és bármennyire megtett Klimó is mindent ezirányban, úgy látszik még sem lehetett elkerülni, hogy nemcsak egyes könyvek, hanem időnkint egész szállitmányok is elne vessezzenek. Így történt ez az 1769. év első felében is, amint ezt az akkori levelek mutatják. 1769. januárjában indulhatott el egy kisebb láda értékes és ritka

könyvekkel a püspök címére. Utiránya az ismert volt: Mantua, Verona, Bécs. E három állomás közül azonban a láda csak Mantuába ért el. Onnan még elindítják Veronába, de ott már végleg nyoma vész. A püspök néhány havi türelmes várakozás után kérdést intéz Giordanéhoz a dolog állásáról, mire a kanonok kiönti szívét, mely már igen nehéz volt, a püspök bécsi megbízottjára, Bernáth Györgyre. Ot teszi felelőssé és hanyagságát okolja az utóbbi idők veszteségeiért. "Szelid intéseit" bizonyára hamar el is küldötte Bécsbe Bernáthnak s úgy látszik, ezek hathatós gyógyszernek bizonyultak a köszvénytől beteg kezekre is: berepült a váravárat "alba musca" Rómába. Megindult a levelezés, az elveszett könyvek keresése minden oldalról. Giordani Bernáthon kívül ír Mantuába, Bernáth ugyancsak ír Mantuába és Veronába és ír Giordaninak is és a beérkező válaszokat kiki a maga igazolására illetékes helyre, a püspökhöz továbbítja. Elküldi Giordani Klimó püspöknek a mantuai levelek másolatát, amelyekből kiderül, hogy a könyvek onnan továbbítottak és most már a veronai postakocsist kell miattuk felelősségre vonni és őt a kártérítésre kötelezni. Mindez azonban eredményre már nem vezetett, a könyvek nem kerültek meg.

A könyvek árára vonatkozólag ezekben a levelekben csak kétszer találunk utalást. Az egyiket itt, a mantuai levél másolatában, ahol csak általánosan jegyzi meg a levélíró, hogy az elveszett ládában levő könyvek ritkák és drágák, a szállítással együtt 10 római tallér az értékük. A másik hasonló tárgy megjegyzés Klimó püspöknek Gazzaniga professornak írt levelében van, ahol Gazzaniga érdeklődésére a püspök megírja, hogy Bingham munkáiért 13 forintot fizetett.

Könyvtára anyagának összeválogatásában a püspököt elsősorban az vezette, hogy az lehetőleg teljes és gazdag gyűjteménye legyen a hittudomány kebelébe tartozó régibb és újabb, híres és hasznos munkáknak, amelyből a püspök is és az egyházmegye papsága is állandóan merithessen önmaguk továbbképzésénél. Ezért dominálnak a könyvek között a Szentírástól kezdve az egyházatyák és doktorok munkáin

át egész az 1770-es években a nyomtatás alól alig kikerült hittudományi művek minden fajtái.

De ugyancsak a buzgalom és széleskörű érdeklődés vezette Klimót a másirányú könyvek beszerzésénél is és a jelen levelek is szolgáltatnak egykét érdekes adatot a püspök szorgalmáról, sőt nem egyszer leleményességéről, ahogy a könyveket megszerezni igyekezett. Klimó és Giordani levelezésében igen sokszor esik szó Thomas Maria Mamachi, az 1773-1792 közt élt híres domonkosrendi archeologus munkáiról, amit a kanonok ivenkint, azonnal, amint a nyomás alól kikerültek, küldött meg a püspöknek. Ez a körülmény egyuttal a könyvnyomtatás technikájának is érdekessége. Ugyszintén az is, hogy szintén Mamachi: *Del diritto libero della chiesa di acquistare e di possedere bene temporalis...* című könyvének a címlap semmit sem árul el a szerző kilétéről. Az első három kötetben kézírás pótolja a hiányt a következő bejegyzéssel: "Hujus operis autor est P. Thomas Maria Mamachus Ord. Praed. Theologus Casanatensis Romae. Liber impressus ibid".

A könyvek részletekben való küldéséből könnyen származhatott zavar, - az egyes levelek hiányának pótlása sok utánjárást kívánt s ép Mamachi könyvével kapcsolatban maga Klimó püspök is sokat vesződött. A könyv folytatólagosan megjelent részeit pósta, vagy futárok, vagy alkalomadtán a Rómából hazafelé tartó jóbarátok, ismerősök hozták meg a püspöknek, aszerint, amint ez ép a legalkalmasabbnak, vagy legbiztosabbnak látszott. Így hozta Mamachi munkájának egy kötetét a magyar pálosrendi generális, Eszterházy, aki akkor éppen Rómából visszajött Magyarországra.

Arra vonatkozólag, hogy a püspök milyen uton-módon igyekezett azokat a könyveket beszerezni, amiket különösképen is szeretett volna birtokába venni, érdekes képet nyújt Klimónak Pozsonyban, 1769. június 17.-én keltezett Zbisko Károly szepesi püspöknek írt levele. (A levél másolatát a mellékletben közöljük, ehhez azonban hozzáfűzni kívánjuk azt a nem kevésbé érdekes tényt, amelyről a levél már nem számolhat be.) A könyvet a püspöknek sikerült megszereznie, A.II.23-25 jelzés alatt található meg a püspöki könyv-

tár anyagában. Az első kötetben három eredeti levelet és egy e levelek keletkezését megokoló irást találunk. A levelek 1772-73-ban, Bécsben keltezettek és Mária Terézia híres államférfia Kaunitz Rittberg herceg írta őket Klimó püspöknek. A magyarázó iratból megtudjuk, hogy a bécsi aulának szüksége volt e könyvre s a pécsi püspöktől kérték kölcsön, miután a bécsei könyvtárakban fel nem lelték. Kaunitz herceg három levele közül az első (1772 máj.8) a könyvet kéri a püspöktől. A második (1772 máj.23.) köszönetet mond, amiért a püspök ezt olyan gyorsan eljuttatta Bécsbe és majdnem egy év múlva, 1773. március 9.-én köszönő sorok kíséretében a herceg a könyvet visszaküldi. Klimó püspök bizonyára büszke és boldog volt, hogy könyveinek ilyen magas helyről is akadt kölcsönzője és használója.

Mint már említettük, Klimó püspök könyvtára a könyveknek rendes uton, a vétel útján való beszerzésén kívül sok esetben gazdagodott ajándékokkal is. Ezek részben szerzői tiszteletpéldányok voltak, részben pedig megelőzték vagy viszonozták a püspök hasonló figyelmisségét és volt eset arra is, hogy felajánlottak könyvet a püspöknek, mivel a sok és súlyos könyv akadályt jelentett az utazásnak 200 év előtti, - ma már alig elképzelhető nehézkes körülményeiben is. Mindezen esetekre találunk példákat a püspök levelezésében. Pozsonyból, 1768. július 24.-én köszöni meg Klimó Dobner, prágai piaristának legujabban megjelent munkája neki megküldött példányát. Ugyancsak többször megy ilyen köszönőlevél a püspöktől Gazzaniga professornak, amint később látni fogjuk. 1768 júliusában érkezik Rómából, a Vatikánból Garampi prefektustól: *Memorie ecclesiariche appartenenti all' istoria e al culto della B. Chiara di Rimini* című könyv, (Püspöki könyvtár F.VI.6.) amit a püspök Pozsonyban, 1768. júli. 22.-én kelt levelében köszön meg. Garampi figyelmisségét Klimó püspök hasonlóképp könyvvél viszonozza, megküldvén neki Bél Mátyás: *Descriptio Hungariae antiquae et novae* 7 foliókötetben kiadott munkáját. Garampi örömet és köszönetét és a püspök hasonlóhangu válaszát adja Garampi és Klimó 1768 októberi és 1769 februári mellékelt levele.

Agostino Gervasio levele szolgáltat példát arra, hogy milyen egyéb módozata és alkalma is volt a püspöknek könyvanyagának gyarapítására. Amint a levél tartalmából kitűnik, a levélíró hosszú ut előtt áll. Valószínűleg hazájába, Itáliába indult vissza és kéri a püspököt, hogy szokott jóságával segítsen rajta és fogadja el a tőle felajánlott könyvet. A mű címét a levél sajnos nem említi meg, így azt sem tudjuk megállapítani, hogy a püspök a könyvet elfogadta-e vagy sem. De inkább az előbbi feltevés valószínű, sőt, mint más esetekben, bizonyára ez alkalommal sem maradt el a püspök részéről az ajándékozóval szemben a megfelelő értékű viszonzás. Nem hiányzott ez a püspöknek Giordani kanonokkal való kapcsolatában sem. A levelekből számos esetben kicsengő, folytonosan megismételt köszöneten kívül ugyancsak a levelek tanuskodnak arról, hogy a püspök hálájának kifejezésére más módot is ismert Giordanival szemben. Gyakran nyert ez a hála egy-egy hordó tokaji bor alakjában kifejezést, máskor meg csengő aranyokban. De Giordani kanonok sem volt Klimó püspöknek szűkebbli munkatársa. Ő finom tubákkal kedveskedett és nem egyszer küldött egész ládára való könyvet ajándékképpen a püspöknek. Ilyen volt az 1773 szeptember 4.-én bejelentett könyvszállítmány is. A ládához mellékelte jegyzékben felsorolt könyvek csaknem kivétel nélkül megtalálhatók a püspöki könyvtár állományában. Giordani jelzi Klimónak a láda elindítását, értesítést küld Bernátnak Bécsbe és beszámol a könyveknek első állomásukra, Mantuába való szerencsés megérkezéséről is.

1774 volt a könyvtár megnyitásának éve. A kapunyitás azonban nem jelentett nyugvópontot és megállást, hanem ellenkezőleg fokozta a püspök igyekezetét és buzgóságát a könyvek vásárlásában. Ezt mutatja Giordaninak 1774 júniusában Klimóhoz küldött levele.

A Giordani és Klimó közt évtizedeken át folyt levelezés terjedelménél jóval kisebb, de adataiban tárgyunkra vonatkozólag nem kevésbé érdekesek Klimó püspöknek Gazzaniga professzorral váltott levelei. A levelek ezuttal sem adnak felvilágosítást arra nézve, hogy hol és milyen körülmények között ismerték meg egymást a levélváltók, de más forrásokban találunk adatokat Gazzanigára vo-

natkozólag. Ezek szerint az olasz Pietro Maria Gazzaniga Bergamóban, 1722 március 3.-án született. Korán lépett Szent Domonkos rendjébe és fiatalon lett a filozófia és egyháztörténet tanára, először a rendi iskolákban, majd a bolognai egyetemen. Innen került 1760-ban Mária Terézia meghívására Bécsbe az egyetemre, ahol több, mint két évtizedig tanított a domonkosok számára fenntartott dogmatikai tanszéken. Feljegyzik róla, hogy előadásai annyira híresek és kiválóak voltak, hogy maga az uralkodónő, továbbá bécsi tartózkodása alatt VI. Pius pápa és még más, az akkori időben jeles ember tisztelte meg az előadásokat megjelenésével. Husz év elteltével Gazzaniga egészségi okokból visszavonul, visszatér a bolognai rendházba, majd később Vicenzába és ott is halt meg 1799 december 11.-én.

A levelek alapján feltehető, hogy Klimó püspököt a meleg barátság szálai fűzték a tudós Domonkosrend e jeles képviselőjéhez. Leveleikben sok mindenről esik szó, a könyvtárról és könyvekről is, bizonyára többször is, mint amennyit erre vonatkozólag a kezembe került levelek elárulnak. Gazzaniga levelei között osupán kettőben van említés könyvekről, de a püspök Gazzaniganak küldött levelei mutatják, hogy közöttük ilyesmiről sokkal gyakrabban volt szó. Mindkét könyvet, amit Gazzaniga megemlit, ajándék gyanánt küldi Klimó püspöknek.

1767. szept. 7.-én kelt levelében értesíti Gazzaniga, Klimót arról, hogy egy kis ajándékot küld neki: az Onus Ecclesiae című könyvet, amit a püspök már régen szeretett volna, de Itáliában nem tudtak megtalálni. Most hosszas utánjárással sikerült Párisban erre a könyvre ráakadni. Az érdekes könyv Kölnben, 1531-ben jelent meg, P. IIII.6 jelzéssel található a püspöki könyvek közt. A másik könyv, amit az 1768, február 12.-iki bécsi levél említ a Consilium Cardinalium, a Consilia theologica Witebergensia, a Majna menti Frankfurtban 1664-ben Balthasar Christoph Wust kiadásában jelent meg, amely ma EE. III.21 jelzéssel van a püspöki könyvtár anyagában.

A Protocollum Litterarum 1767-72 közötti levélmásolataiban sok levelet találunk, ami Gazzaniga professornak íródott. Bár Klimó püspök az olasz nyelvet írásban nem bírta, a levelezés közte és Gaz-

zaniga között udvariasan mégis Gazzaniga anyanyelvén történik, s ha a levelekben egy-egy latinnyelvűt mégis találunk, a püspök mindjárt mentegetve említi annak okát, t. i., hogy akkori titkára az olasz nyelvet nem ismeri.

1767 februárjában értesíti a püspök Gazzanigát, hogy a hónap végén Koller József, - a pécsi egyházmegye történetének neves megírója, aki ép Klimó püspök legjobban támogatott pártfogoltjai közé tartozott - és akit Gazzaniga is jól ismert, Bécsbe megy, hogy a Managetta könyvtárából könyveket vásároljon. II.VII.8 jelzéssel található a püspöki könyvek között ennek az áruba bocsájtott könyvtárnak katalógusa. A benne megjelölt címek a püspöki könyvtár jelenlegi katalógusával összehasonlítva feltehetővé teszik, hogy Koller bécsi útja nem volt eredménytelen. A Managetta család Kärntner-strassei alapítványi könyvtárából nem egy könyv került Klimó püspök tulajdonába.

A Giordani féle levelekhez hasonlóan Klimó püspöknek Gazzanigával való levelezésében is van egy levél, amely szintén érdekes utját mutatja a püspök könyvszerzési módozatainak. Ebben a levélben arra kéri Klimó Gazzanigát, hogy legyen közbenjárója a nápolyi királyné gyóntatójánál, hogy az neki megszerezzen egy könyvet. Azt a könyvet, amire a püspök vágyódott, a nápolyi király kívánságára nyomtatták és áruforgalomba nem került. Csupán a király ajándékozta kinek-kinek, tetszése szerint. Az Ercolano című könyv a könyvtár jelenlegi katalógusában nem található, így valószínű, hogy Klimó püspöknek Gazzaniga segítségével sem sikerült a könyvet megszereznie. De a kísérlet, ha eredmény nélkül maradt is, pregnáns bizonyítéka, hogy mennyire szívvvel lélekkel végezte Klimó a könyvgyűjtés munkáját.

A későbbi levelekben szó esik arról is, hogy a püspök Gazzaniga látogatását várja. Lehet, hogy a látogatásból ez alkalommal sem lett semmi, mint egy másik esetben sem, - amikor a püspök maga kéri, hogy Gazzaniga halassza el későbbre jövetelét, mert az utak olyan rosszak, hogy ő is legutóbb 3 nap alatt jutott el Bécsből Győrig. A kínáló alkalmat, új könyvek beszerzésére, azonban a püspök el nem hagyja és kéri Gazzanigát, hogy hozzon magával néhány új könyvet, ne-

vezetesen Cerboni Theologiáját. Más alkalommal megköszöni Klimó Gazzaniganak, hogy a neves angol theologusnak Binghamnak műveit a cenzurából átvette, pénzt küld neki könyvek vásárlására és közli vele - kívánsága szerint - az említett Bingham féle könyvek árát.

1770 júliusában kelt levelében köszöni meg Klimó, hogy Gazzaniga megküldötte számára újonnan megjelent munkáinak példányait. Ugyanígy 1771 januárjában is. Ezek a művek mind megvannak a püspöki könyvtár anyagában. A K.IX.12-15 jelzés alatt található Praelectiones theologicae műnek ránk nézve érdekessége, hogy a negyedik kötet Klimó püspöknek van ajánlva. Ugyszintén a mű első kötetének ajánlása is magyar embernek szól t.i. Koller Ignác veszprémi püspöknek.

Ezekkel a tiszteletpéldányokkal együtt érkezett meg Henrico Holden, XVII. századi angol theologus munkája. Talán ép a Divinae fidei analysis című, ami libellum graduale gyanánt szerepelt Horváth Kristóf, a bécsi horvát collegium tagja számára, akinek egyik vizsgáztatója 1770 júliusában Gazzaniga professor volt.

Az 1770 március 9-én kelt levél említi Nigrini nevét, aki-ről már a Giordani féle levelekben is szó esik. A Nigrini közvetítésével érkezett küldeményt nyugtázza Klimó püspök 1771 szeptember eleji levele, de ezt csak úgy teszi, hogy tulajdonképen nem tudja a püspök, hogy miféle új könyveket kapott, mert a könyvek a Hollandiából érkezett virághagymákkal együtt, közös ládában utaztak és inkognitóban maradtak. (A püspök tudvalevőleg sokszor hozatott külföldről virágokat, dísznövényeket kertjei szépítéséhez. Érdeklődése erre ép úgy kiterjedt, mint ahogy gyűjtési vágya sem merült ki egy tárgykörnél, a könyveknél. Bizonyosság erre gazdag éremgyűjtése is. Leveleiben erről is gyakran történik említés). A püspöknek most be kellett várnia, amíg a könyveket Pécsről hozzá visszaküldik, ami iránt természetesen azonnal intézkedett. Így vált néha a könyveknek amúgy is hosszú és mindenféle veszélynek kitett útja az emberek apró mulasztásai folytán még hosszabbá, amely körülmény bizonyára nem kicsiny türelmi próbája volt a minden újabb kötetet örömmel és érdeklődéssel váró, verbeli könyvgyűjtő Klimó püspöknek.

Klimó és Gazzaniga levelezése megerősíti és mélyíti a vonásokat, amit a püspöknek tárgyunk szempontjából vizsgált arcképéhez a Giordanival való levélváltásból is nyertünk. A minden szépért és jóért lelkesedő nemes egyéniségű püspököt figyelhetjük meg, aki hangyszorgalommal gyűjti a számára hozzáférhető könyveket.

Nem csupán a szem a lélek tükre. Az írásbeli megnyilatkozás is az a Klimót illetőleg a legérdekesebb tükördarabok az alább közölt levélrészek.

Képeket látunk bennük, - ha hiányosan is - a XVIII. század életére, kulturtörténetére vonatkozólag, amikor a könyvek szállításáról olvasunk. Embereket látunk, akiket különböző országokban, anélkül, hogy talán egyszer is látták volna egymást, erős barátságban tart össze a tudomány és annak segédeszköze a könyv szeretete. És mindezeknél jobban kidomborodva szemünkbe tűnik Klimó püspök egyénisége. Látjuk az erős akaratú, kitartó munkáju püspököt, aki a kiterjedt egyházmegye kormányzása, Baranya és Tolna főispáni teendői mellett, a püspöksége idejére eső elibertatio küzdelmeitől is igénybevéve, talált módot és időt arra, hogy a hazája és püspöki városa számára, serény munkása legyen a műveltség előrébbjuttatásának. A XVIII. század általános iránya és hazánkban a Mária Terézia uralkodásával ébredő szellem, életmód és hangulat bizonyára alkalmas talajt nyújtottak a Klimó féle kulturális törekvéseknek, a nem egészen köznapi tetteknek, de az a szorgalom, ami ezt az alkalmas és jó talajt megmunkálta és a beléje vetett magvakat olyan eredményesen gyümölcsoztette, mindenkor a munkás püspök egyóni érdeme marad. Ez az, ami alakja számára, az általa létesített könyvtár alapjait, - a szónak nemes értelmében vett piedesztállá teszi.

Közlünk Klimó püspöknek, a könyvtár történetére vonatkozó leveleiből részeket, mint szimbolikus tégladarabjait a könyvtár épületének. E hozzájuk fűzött kommentárnak csak a püspök emelte sok épületből az idetartozó tégladarabok leírása és összehordása volt a szerepe.

GIORDANI-KLIMONAK.

Interim libellum tibi eruditissimum mitto de quo in literis Episcopi Aquilani et Cardinalis de Torreggiani fit mentio. Rarissimus hic est, nam memoratae literae generaliter excitarunt curiositatem sicque opusculum, quod numquam á Sicilia exivisset, per totam Italiam incredibili studio et aviditate fuit diffusum.

Mediolani, 6.9-bris 1762.

GIORDANI-KLIMONAK.

Arcam tela piceata involutam Anconam inde Tergestum praeteritis nuperrimé diebus tibi inscriptam expediendam curavi. Continet arca tria Synodi Tusculanae, totidem Nepesinae ac ceremonialis missiae privatae exemplaria. Tibi ex eis unum alterum exc. Kollerio Episcopo, tertium Ill. ac Rmo Bosnensi Episcopo amicis optimis, Patronis Praestantissimis. Sed ne librorum exiguum munus tabernaculis illis Sacrosancti Evangelii assimilari videatur, neve exprobrandum mihi sit, Te inter amicos omnes acquaelem habere, addo unum rarissimum inter nos opusculum Cardinalis Bonae De Spirituum discretionem, quod tibi speciali amico specialiter dono. Egregii Cardinalis memoria in christiana Republica in orbe literario aeterna erit. Pari passu immortaliter opera ejus vivent, eo praesertim, quod Italice redditum cum notis cujusdam capuccini valde modicam sapientum meretur laudem...

Arcam expentis omnibus induxit Tergestum, usque intra 10 vel 12 dies adveniet.

Romae, 4.7-bris.1765.

GIORDANI-KLIMONAK.

Interim mitto typis duo impressa folia tua curiositate digna. Si tempus mihi superesset, quam plura tibi scriberem, sed vix momenta otii dantur. Scribam tamen cum liceat, cum opus perfectum sit.

Romae, 13. Julii. 1765.

GIORDANI-KLIMONAK.

Insuper currenti mense munusculum aliquot librorum dignum expediendum curabo vel Tergestum vel Viennam.

Romae, 3. Aug. 1765.

GIORDANI-KLIMONAK.

Dum tibi Ex. ac Rme Domine M.S. aliquot alia mitto folia eis addo duo typis impressa. Prima respicit libellum quoddam eiusdem furfuris et farinae, ut et quamplures alii, qui ex officina Diaboli prodire videntur, quique iure merito veritus est. Illum non legi, sed infamis et impius undique praedficatur.

Romae, 14. Aug. 1765.

GIORDANI-KLIMONAK.

Opus P. Pereirae usque adhuc, nec latino, nec Italico, nec Gallico usque adhuc non est redditum Idiomatici, saltem quod ego scio. Lusitani ipsi hoc curabunt vel Galli, et si typis tradetur, Veneti illum excudere non praetermittont.

Romae, 22. Aprilis. 1767.

GIORDANI-KLIMONAK.

Tempus vix mihi superest, quo duos libellos pro suppressione Soc. Jesu Pontifici datos mittam. Proximo mittam cursore illum Italico termino redditum, quem Gallicus Sanctitati Suae tradidit.

Romae, 28. Januarii. 1769.

GIORDANI-KLIMONAK.

Mitto tibi Ex.ac Rme Dne curiosum opusculum Te dignum Si fieri potest libellum hunc Antonii Bonfinii optarem, quod typis excussum fuit germanicis, quodque hic rarum est. Tres libros hinc missos tot ab hinc mensibus ac Dno Bernath commendatos, advenisse Possonium spero.

Romae, 22. Apr. 1769.

Antonii Bonfinii Symposion Beatricis sive de pudicitia conjugali libri tres.

GIORDANI-KLIMONAK.

... mittam proxima habdomada typos Te dignos...

Romae, 6. Maii. 1769.

GIORDANI-KLIMONAK.

Typum mitto Electionis-Reliqua typi folia contra Pereiram hodierno etiam cursore mitto.

Romae, 27. Maii. 1769.

GIORDANI-KLIMONAK.

Alterum volumen, seu plego memorati operis hoc cursore mitto.

Romae, 3. Junii. 1769.

GIORDANI-KLIMONAK.

Aliquot etiam addo folia noti operis.

Romae, 14. Junii. 1769.

GIORDANI-KLIMONAK.

Tuas Ex.ac Rme, Domine 14. maii mihi scriptas heri accepi literas. Videbimus, si secretarius Tuus novum se induet hominem, nam ego facta non verba aestimo. De libris tot ab hinc mensibus hinc expeditis, ac post mensem vel 6. hebdomadas sibi tradendis, vel Possonium saltem mittendis quid dicam nescio. Bernath dignissimus chiragra laborat, quae manus suas ita illaqueat, irretit ac percussit, ut rariores sint suae epistolae, quam albae muscae. Quinques, vel sexies illi scripsi, nunquam mihi respondit super memoratis libris hi per cursum Venetum vel Veronensem, Cocchio di Verona Viennam missi fuerunt. Diligentissimis vir Viennae a pueris etiam scire poterat, ubi cursus iste degit, et res omnes a cursu advectae in telonio vulgo Dogana reponuntur. Sed ubi commercium epistolare deficit, tunc maxima pars commercii inter homines corrui. Illum tamen suaviter castigo nam et hodie et bis in hebdomada scribam easdem literas hoc super negotio queis tandem defatigatus responsum dabit exacta transmissione libri. Contra Pereiram incipit altera operis pretiosi, cujus folia bis per hebdomadam hinc expediam, si Bernath misissem, vix saeculo proximo Possonium pergerent.

Romae, 31. Maii. 1769.

GIORDANI-KLIMONAK.

... Dominus Bernath tandem aliquando mihi scripsit 18 junii libros se nondum recepisse. Exactis tot mensibus difficilium est rationem petere a directoribus cursus Veronensis. Sed labore ac industria quamplurima res invincibiles quasi vincuntur. Hodie Mantuam scribam, Inde enim ascus librorum Veronam expedita fuit, iterumque me commendo.

Romae, 2. Julii. 1769.

COPIA DI LETTERA DEL S. ABB. FORNARI DATA IN DIE 28 GENN. 1769.

Sta mattina e poi arrivata la sua scatoletta e partira di-
mani per Verona e di la colla diligenza a Vienna e raccomandata nel-
la maniera, che MS ha prescritto, avendo a tal effetto lasciato la
di lei lettera in mano al Sr. Giacomo per la direzione, e per suo
buon governo, onde viva ella pur quieta e sicura, che sarà servita
puntualmente e a doveri

Questa scatoletta, ch'era diretta Exc.-mo ac R-mo Georgio
Klimo episc. Quinqueecclesiensi -in Hungaria -Possonium commandata
Dno Georgio Bernath - Viennam, non e mai capitata in Vienna. Ecco
quanto mi scrive dopo infinite ricerche da per tutto in Vienna il
Sr. Giorgio Bernath in lingua latina come scrivono l'Ungari.

Viennae, 20 Junii, 1769.

Vector sive Auriga Veronesis astra urbem hanc conscendere
assuetus, quod infra centenarium (cioe 100 libre) ponderat, invehere
non audet. Minus ponderis habentia, quam unum centenarium Veronam
invehit Diligentialis Currus (cioe il carro, o cocchio di Verona) et
ex hoc libri remanent in summo Telonio (cioe nella Dogana grande) ab
indeque veniunt ad revisorium librorum-quantum cunque ponderaverant
libri missi pro episcopo Klimo. Ego illos nec in revisorio nec in
summo Telonio vulgo Dogana et nec in Diligentia reperio; Verona pro
his respondeat, si allator horum Romanus iam effective respondit.

Ecco dunque come va il fatto. Prego il mio carissimo Sig.
Giacomo di farsene rendere conto dal cocchio di Verona, che ne deve
rispondere con documento autentico, o pagare l'importo di essi lib-
ri, che sono rari, e che col prezzo del trasporto costano dieci scu-
di romani, se si sono dispersi.

BERNATH GYÖRGY-GIORDANI KANONOKNAK.

Meritas tibi Spectabilissime Domine, gratias ago, pro eo
quod circa notos libros Exc.-mo ac Rmo Domino Episcopo Klimo inscripto
tibi commendatos, attinet. De omnibus a te edoctus curabo, ut cursus
diligentialis Veronensis librorum, seu capsae eos continentes ratio-
nem reddat, nam et ponderis centum librarum arca non erat, et illi
datam fuisse pro certo scio. Hoc cursore super huiusmodi negotio
scribo, teque opportuno tempore certiore faciam.

Viennae, 5. Julii. 1769.

GIORDANI-KLIMONAK.

..... ex addito epistolae articulo videbis quamprimum de er-
rore circa librorum arculam me esse edocendum-----

Romae, 19. Julii. 1769.

GIORDANI-KLIMONAK.

Altero sub volumine mitto aliquot folia secundis tomi noti
operis, nec non monetam unam ac Numisma Regnantis Pontificis.

Romae, 30. August. 1769.

GIORDANI-KLIMONAK.

Reverendissimus Pater Esterházy ord. S. Pauli Generalis hinc
discedet circa finem labentis mensis. Et dabo 3. tommum noti operis
Mammachiani. Reliqua folia 2-di per cursores mittam. Huic epistolae
addo illa a num. 225. ad 256, -nec non pag. 103 usque ad 106. tom. II.-
Bibliopola mihi asserit hasce paginas indubitanter inesse solo tomo...

Romae, 11. 9-bris 1769.

GIORDANI-KLIMÓNÁK.

....Reliqua folia noti operis scilicet 2-tomi ac tertium to-
mum non mittam, nisi nova mandata mihi impertire digneris, sed oc-
casione ea transmittendi difficillima, et quasi impossibilis erit,
quodque ab insidiantibus, non uno, sed pluribus censuris viator
aliquis aureum librum subtrahere possit.

Romae, 20.7-bris 1769.

GIORDANI-KLIMÓNÁK.

Duo numismata argentea Rom. Pont. tibi Exc. ac Rme Domine,
misi elapso Augusto. Ut tutius Viennam pergerent, existimarunt ii,
qui telonio praesunt, Mantuano volumen non per Cursorem, sed per
currum postalem Viennam mittere. Cursus Mantuam die 8 hujus mensis
discessit. Domino Agenti Georgio Bernath scribo ut volumen accipi-
at Tibique isthuc mittat securo aliqua accepta occasione.

Romae, 13. Sept. 1769.

GIORDANI-KLIMÓNÁK.

....Iterum bibliopolam adibo pro defectu paginarum a num.
103. ad 106. tom. II. Occasionem primam nanciscor, qua tom. 3. tibi
mittere valeam...

Romae, 16. 8-bris 1769.

GIORDANI-KLIMÓNÁK.

Interim aliquot folia ^{operis} noti mitto a num. 145. ad 192. Uti-
nam et corrigendus sit error bibliopolae, nam opus adeo gratum omni-
bus fuit, ut vix proximo mense per sex aureos poterat acquiri...

Romae, 4. 9-bris 1769.

GIORDANI- KLIMÓNÁK.

.... addo folia operis a pag. 193 ad 224.

Romae, 11. 9-bris 1769.

GIORDANI-KLIMÓNÁK.

.... addo etiam folia operis mamacchiani a pag. 257 ad
304. paginas illas 2-di jam elapsa nuper misi hebdomada literis meis
11. mensis tibi datis....

Romae, 18. 9-bris 1769.

GIORDANI-KLIMÓNÁK.

Alio sub volumine folia noti operis mitto á fol. 305 ad
368. Caetera proxima mittam hebdomada, ac 3-m tomum dabo P. Gen. ab.
Eszterházy, qui hinc aliquot inter dies discedet.

Romae, 25. 9-bris 1769.

GIORDANI-KLIMÓNÁK.

.... Bibliopola paganis 103, 104, 105 et 106, 2-di tomi
noti operis proximo mihi promittit Januario et ni eas inveniat, eas
typis excudendas suis sumptibus spondet, quod ullo procul dubio exe-
cuturum eum spero. Interim alia tibi Excellentissime ac Reverendissi-
me Domine addo folia a num. scilicet 369 ad 400, reliqua mittam una
cum praefatis deficientibus paginis....

Romae, 20. 10-bris 1769.

GIORDANI-KLIMÓNÁK.

Proxima mittam hebdomada paginas illas noti operis,
quae desunt 2-do tomo.

Romae, 10. Jan. 1770.

GIORDANI-KLIMÓNAK.

Interim reliqua folia 2-di tomi noti operis mitto, ac paginas illas 103-104, 105-106; quae huic 2-dodessent tomo, typis noviter excussus, ne tomus esset imperfectus...

Romae, 1770. Jan. 31.

GIORDANI-KLIMÓNAK.

...Proximo tibi martio munuscula duo sacro-literaria, quae ullo procul dubio tibi erunt gratissima...

Romae, 3. Febr. 1770.

GIORDANI-KLIMÓNAK.

Cuidam domino Nigrini D. Georgius Bernath tertium tomum operis mamachiani tradidit illum tuum Exc. ac Rme. Domine amicum dicit. Quod differtur non aufertur - vulgatum nostrum est proverbium, hinc munusculum literarium martio mittendum brevi expediendum curabo alio curioso opere auctum.

Romae, 2. Maii. 1770.

GIORDANI-KLIMÓNAK.

Deficiunt novitates Almae Urbis, quamvis nunquam Exc. ac Rme Domine, eas scribendi deficiet animus. Domini Can. de Muro amici ope misi nuperrimé 3. tomum operis mamachiani. Illum canonicus tradet Dom. Georgio Bernath tibi mittendum vel potius dandum cum Viennam perges. De hoc Bernath te edocendum reddet, eum enim rogavi, ut telonio et revisioni librum non exponat.

Romae, 14. Martii. 1770.

GIORDANI-KLIMÓNAK.

Tibi per Georgium Bernath 3-m tomum misi operis mamachiani, quem te accepisse non dubito.

Romae, 14. Julii. 1770.

GIORDANI-KLIMÓNAK.

Interim bene opinari ac dicere tuum secretarium fateor, cum de opere loquitur mamachiano, sed 4. tomus qui partem tertiam continere debet, nondum presso datur politicis ut aiunt ex causis...

Romae, 11. Aug. 1770.

GIORDANI-KLIMÓNAK.

Opusculum rarum etiam apud etruscos magna industria á me comparatum mitto.

Romae, 13. Julii. 1771.

GIORDANI-KLIMÓNAK.

Circa festum S. Theresiae erunt Viennae duo tomi ultimi P. Mamachii. Illi Domino Canonico communi Amico sunt commendati, ut exploratorum manus, ac perquisitiones effugiant, Deos illos salvet.

Romae, 21. 7-bris 1771.

GIORDANI-KLIMÓNAK.

Gaudeo de tua, Exc. ac Rme. Domine, bona valetudine, deque otio si quid otii potes Praesul habere; Ut otio bene utaris, librorum selectorum capsam, nondum magnam, non parvam, hoc mense mittam, Tibi inscriptam, Domini Georgio Bernath Viennam commendatam.

Romae, 6. Febr. 1773.

NOTULA LIBRORUM EXCMI AC RMI DOMINI GEORGII KLIMON, EPISCOPI
QUINQUEECCLESIENSIS,

Scriptura sacra Romae typis edita in typographia de propaganda fi-
de an. 1768 in 8. tomi X.

De Oratoriis Domesticis, et de usu Altaris portatilis. Auctore Jo.
Baptista Gattico Novariensi Canonico Regulari, et Abbate Lateranen-
si, cum adnotationibus - curante Josepho Aloysio Assemano. Romae,
1770. editio altera. tom. 1 in fol.

Francisci Mazzei de matrimonio conscientiae vulgo nuncupato. Editio
secunda. Dissertatio de Matrimonio personarum diversae religionis.
Romae, 1771. tom 1 in 4.

Antifebronio del P. Francesco Antonio Zaccaria della Compagnia di Ge-
su, Bibliotecario di S.A.S. il Sig. Duca di Modena consecrato a'
Papa Clem. XIII. in Pesaro 1767. 2 tom. in 4.

Item Antifebronius Vindicatus, seu suprema Rom. Pont. potestas, ad-
versus pestinum Febronium. Caesanae, 1770. 4 tom. in 8 gr.

De fundamentis Religionis, et de fontibus impietatis libri tres
fratris Antonii Valsecchi Ordinis Praedicatorum primarii profes-
soris Theologiae in Universitate Patavina -- Venetiis, 1772. tom. 1-
in 4. Quest'opera in 4 anni é stata stampata 2-volte tré in Italia-
no- 2-in Latino.

Diversi opusculi dell'Autore, che é Uomo assai pio ed é un secolare,
Cavaliere di Pesaro, sono state proibite dalla Sagra Congaragatione
dell'Indice di Roma.

De festo Cordis Jesu juris utriusque Doctoris et is Romana curia Ad-
vocati Camilli Blasii Dissertatio Commonitoria. Romae, 1771-1-tom.
in 4.

Relazione di Monsignor Prospero Lambertini, poi Papa Benedetto XIV.
sopra un memoriale dato dal priore del Missionarii Gesuiti a' Clem-e
XI. per ottenere la moderazione e spiegazione di alcuni Capi del
Decreto di Card. di Tournon, colle note del detto Monsignor Lamberti-
ni e in suo discorso preliminare. In Lugano, 1772. tom. 1 in 4.

Francisci Mariae Muscettulae Archiepiscopi Rossanansis Dissertatio
Theologica legalis de sponsalibus et matrimoniis, quae a filiis fa-
milias contrabantur insciis parentibus, vel iuste invitis. Editio
secunda cum adnotationibus Alexii Symmachi. Mazzochii. Neapoli, 1862.
tom. 1 in 8.

Questo Mazzocchio morto circa due anni é il primo letterato d' Euro-
pa- era Canonico della Catedrali di Napoli.

Dominici Diodati juris Consulis Neapoli-de Christo Graecé loquete
exercitatio et qua ostenditur Graecam, sive Hellenisticam linguam,
judaeis, Christo Domino, et Apostolis nativam, ac vernaculam fuis-
se. Neap. 1768. 1 tom. 1 8.

I doveri dei grandi esposti dal Principe di Conti col suo testa-
mento nuova traduzione italiana. Roma, 1771. tom. 1 in 8.

GIORDANI-KLIMONAK.

Tibi inscriptam, ac Domino Georgio Bernath accomendatam
misi arcam librorum, quos Tibi, Exc. ac Rme Domine, offerre audeo,
amicitiae meae antiquae ac clientelae signum. Arca die 10. hujusce
mensis Mantua tutissimé et soluto veredario usque ad illam Urbem
adveniet. Per cursum postalem Viennam perget. Notulam librorum huic
addo epistolae; Credo quod circa 21, vel 22. hujusce mensis arcam
D. Bernath accipiet. Operam Domini Card. de Muro eum de hac re
édoctum reddo, iterumque me commendo.

Romae, 4. Sept. 1773.

1773-évböl.

Canonicus Giordani mittit Exmo ac Rmo Domino Episcopo Kli-
mo arcam aliquot libros continentem. Arca soluto pretio transportus
Mantua usque, transvecta erit Viennam a curru postali, qui Viennam
advenit circa 22, vel 23 hujusce mensis Septembris. Canonicus Gior-
dani rogat Spectabilem Virum, Suum Amicum Dominum Georgium Bernath,
ut dignetur arcam praedictam sibi reddi a curru postali, ejusque te-
lonio, et eam mittere Excmo ac Rmo Domino Episcopo, cui hac die hoc
super negotio Giordani scribit, die scicilet 4 Septembris et haec est
notula Librorum.

GIORDANI-KLIMÓNAK.

Mantua mihi scribunt accepisse die 8 hujusce mensis arcam librorum, de qua tibi Ex. ac Rme Domine, scripsi 4 ejusdem mensis. Eam Viennam discessisse cum cursu postali die 9, unde Viennam advenisse arbitror die 20 vel 21. D. Bernath á D. Card. de Muro edoc-tus est, ut illam a telonio accipiat Tibique mittendam curet.

Romae, 15. Sept. 1773.

GIORDANI-KLIMÓNAK.

Literas tuas Ex. ac Rme Dne, quae de tua mihi loquuntur bibliotheca, gratissime ter legi....

Sunt in urbe quamplures aurei libri, sunt et in Italia latini ut plurimi, qui istis in regionibus vel rari extant vel ignoti. Horum seriem vel catalogum tibi mittere vellem a me forman-dum, ut de illis quos velis quos meliores existimes, eligere possis. Expensas tibi propono 2 vel 300 florenorum. Credo quod his tua au-geatur bibliotheca, et quod nondum immerito in ea locum aliquod obti-neret. Romae, 8. Junii. 1774.

GIORDANI- KLIMÓNAK.

Circa libros tuae Ex. ac Rme Domine bibliothecae compa-randos antecedentibus meis me remitto literis. Unum opus non est praetermittendum, cujus duo tomi typis hic jam dati sunt in 8 gran-de, 3-s brevi dabitur. = Anecdota literaria ex. M.S. codicibus eru-ta. Praeterim M.S. de quibus agitur, exstant in bibliotheca Vati-cana.

Romae, 15. Junii. 1774.

KLIMÓ-P.B.GIORDANINAK.

Pridem etiam expecto librum illum, quem ad communem ami-cum nostrum Dnum Georgium Bernath pro me missurum Te Viennam promi-sisti. Fac igitur, si fieri queat, ut quocitius liber ille perfe-ratur.

Posonii, 9. Jan. 1769.

KLIMÓ-GIORDANINAK

Librum, qui contra Patrem Pereiram recenter prodiit, jam integrum percepi, uti et partem operis Patris Desing in linguam Ita-licam conversi. Interpres ejus librum hunc in Italia admodum rarum esse dicit, sed nec apud nos obvius est, utpote Politicis et Princi-pibus invisus; ipse tamen duo exemplaria ejus Latine possideo; qui utinam tam culte scriberet, quam vere; nam ubique Germanum sapit: forte Italicam indutus vestem non tam hirsutus comparebit. Leibni-cii quoque opus habeo, ad quod consulendum me nuper relegasti, Con-sului et memorabilia authoris verba, quae exscripta mihi misisti, re-peri, ac attente consideravi.

...Libri, quos jam dudum expedivisti, necdum Viennae ad-sunt, uti Dominus Bernath heri mihi perscripsit.

Posonii, 17 Junii 1769.

KLIMÓ-GIORDANINAK

Quod ex Mamachiano opere reliquum est, mihi per postam mitti oro, nisi forte id jam P. Generali Paulinorum, vel alteri huc venienti consignasses: habeo autem Tomum 1-mum integrum, et ex Tomo secundo usque ad pag. 144 inclusive. Sed in prioribus paginis tomi 2-di jam missis error est, facile tamen emendandus: nam paginae 103, 104, 105, 106 inter folia Tomi 2-di contentae ad Tomum 1-mum pertinent. Itaque loco harum paginarum, quas Tibi remitto, velis mihi mittas easdem ex Tomo 2-do, ita enim hic error corrigatur.

Posonii, Aug. 13. 1769.

KLIMÓ-GIORDANINAK

Bonfinii opuscula, quae jam dudum viae commisisti nondum percepi, ac persuasus sum, ea non adhuc esse Viennam allata, nam Dnus Georgius Bernath nihil mihi super iis seu scripsit seu nunciavit: novit Deus ubinam delitescant. Opusculum Mamachiani, "De manibus mortuis" primum librum integre percepi, sequentes duos, quos in praefatione pollicetur, a Te mittendos expecto, non tamen per postam, sed per occasionem securam talem videlicet, quae in Censuram Viennensem similibus libris insidiantem non indicat.

Posonii, 30. Aug. 1769.

KLIMÓ-GIORDANINAK

Folia operis Mamachiani, quae hactenus misisti, omnia percepi, uti et Folium Tomi 1-mi quod remisisti, porro a pag. 103. usque ad pag. 106 defectus est in Tomo 2-do, et remissum folium indubitanter ad tomum 1-mum pertinet, in quo idem jam prius existit, quare Bibliopolam urgeas, velim, ut praedicti Tomi 2-di defectum a pag. 103-usque ad pag. 106. supplere studeat, facta enim longe diligentissima inquisitione, lustratoque tam 1-mo, quam 2-do tomo, paginas illas tomi 2-di deficientes inter cetera folia non reperimus. Gratum vero mihi est, quod tomum 3-tium per Generalem Paulinorum mihi mittere constituisti. Caeterum Bernath directos nondum attulit, credo ego frustra jam eos expectari.

Posonii, 2. Oct. 1769.

KLIMÓ-P. B. GIORDANINAK.

Tomus tertius operis Mamachiani qui est pars 2-a libri 2-di rite ad me perlatus est, sed meus secretarius idiomatis Italici gnarus contendit operi huic deesse librum tertium: author enim non tres tomos, sed libros tres in praefatione (avvertimento) pollicetur, et libro quidem tertio se de eo tractaturum promittit, utrum aquisitiones praeteritae, et futurae Ecclesiarum damno sint Reipublicae! De qua quaestione nihil in duobus libris, qui tres tomos constituunt, jam transmissis tractatum reperitur. Itaque librum hunc tertium, si editus est secunda occasione transmitti, sin minus adoceri super eo petit.

Posonii, 28. Julii. 1770.

KLIMÓ-GIORDANINAK.

Librorum quos ad me destinasti, ternis fors exceptis, caeteri pridem in Bibliotheca mea reperiuntur, non eo tamen minus tibi obstrictus sum pro amico hoc Tuo meos libros augendi studio. Viennam eos appulisse nondum scio, non dubito tamen propediem nuncium de iis me accepturum.

Quinque-Eccl. 1773. Sept. 26.

GAZZANIGA-KLIMÓNAK.

....Prego Vostra Eccellenza Reverendissima di accettare un piccolo presente, che Le ho portato dalla Francia, cioè l'Onus Ecclesiae, che Vostra Eccellenza mostro desiderio di avere l'anno scorso, e che io cercai inutilmente in Italia, libro molto raro, e che con molta pena m'è riescito di trovare a Parigi. Vorrei poterLe dare qualche contrasegno maggiore della mia divota servitu, ed obbligazioni infinite, che Le proffesso.

Vienna, 7.9-bre 1767.

P. M. GAZZANIGA-KLIMÓNAK.

Volevo portarLe un piccolo libretto, regalato mi da un altro vescovo, che è raro, cioè il Consilium Cardinalium. L'ho perciò consegnato al suo Maestro di Casa: Se Vra Eccla non l'ha nella sua Libreria, suppongo, che La sarà caro, perche è veramente bello ed una volta fu proibito a Roma; ma ora non lo è piu, ma se Vstra Eccla lo avesse già allora La prego a rimandarmelo, perché non mi è facile di trovarne un altro.

Vienna, 12. Febr. 1768.

KLIMÓ-GAZZANIGÁNAK.

..... verso il fine di questo mese il Dottor Koller anderá a Vienna per comprar alcuni libri dalla bibliotheca di Managetta.
Presburgo, 15. Febr. 1767.

KLIMÓ-GAZZANIGÁNAK.

...Il motivo poi di aver scritto questa lettera oltre la contestazione della nostra amicizia si é il desiderio mio grandissimo di arricchir la mia Bibliotheca di un libro, che s'intitola l'Ercolano, stampato con una straordinaria magnifienza a spese e per ordine del Re di Napoli, il qual libro senza altro Le sará cognosciuto. Ma non essendo questa opera venale, giacché il detto Re suole farne il dono, ho deliberato di adoprar mezzi opportuni per farne l'aquisto. E perciò ho pensato di pregar ver via di una lettera il Sig. GÜRTLER confessore della Regina di Napoli, accio esso con li suoi uffizi abbia la bontá di procurarmi cotesta opera. Cio nonostante ho voluto prima comunicar a Lei questo mio pensiero, e dimandargliene le Sua opinione, e insieme pregarla di scrivermi se per avventura non sarebbe meglio, e piu opportuno, che s'interponga Ella appresso detto Sig. GÜRTLER per l'aquisto del mentovato libro.
Presburgo, 4. Jul. 1769.

KLIMÓ-GAZZANIGÁNAK

Lunedì prossimo a tenor della di Lei Lettera aspettero la Sua venuta, che mi sara gratissima. Del rimanente mi prendero per favore, se avra la bontá di portar secco qualche nuovo libro e nominamente due esemplari della Theologia naturale e rivelata del P. Cerboni stampata, come mi si disse, in Roma nella stamperia di Propaganda.
Presburgo, 13. Aog. 1769.

KLIMÓ-GAZZANIGANAK

Vostra Riverenza mi ha screttamente obligato, per aver avuto la bonta di ricever le opere di Bingham dalla censura, a gliene rendo le dovute grazie, pregandola di comprar per parte mia quel tomo che vi manca. Quanto alle opere di Vossio e quella di Uezio, quali sono in vendita ho avuto piacere di esserne stato da Lei informato, e per farne l'aquisto, risolvo dieci Ongari per ambe due, non facendo pero caso, se costeranno anche un poco piu; onde mi rimetto a di Lei giudizio. Per le opere di Bingham, giacché Ella desidera saperne il prezzo, Le significo, di aver pagato fiorini tredici. La prego di darmi subito notizia della compra di Vossio e Uezio, io poi studiero di mandarle quanto prima il danaro.
Presburgo, 22. Settembre, 1769.

KLIMÓ-P.M. GAZZANIGANAK

.....La prego poi di mandarmi quanto prima un esemplare della Theologia di Cerboni, so pur ne tiene ancora potra far consegnar ad Nigrini, il quale ha ricevuto commissione di darmelo venir presto qua per il cocchio della diligenza.
Presburgo, 9 Marzo, 1770.

KLIMÓ-GAZZANIGANAK

Mi sono stati consegnati i due libri della Teologia Sua di nuova edizione fatto a Vienna e a Venezia, con l'opera di Holden. La ringrazio primieramente per questo dono a me gradevolissimo, e procurero di trovar tempo di poter veder le nuove aggiunte le quali non dubito punto che saranno per incontrar l'applauso commune.
Presburgo, 24. Luglio, 1770.

KLIMÓ-GAZZANIGANAK

Tertie partis Catalogi Seckenbergiani exemplum jam ante possedi ut tamen minus necessarium fuerit, hoc alterum, non eo etiam minus grata R.Vestra in me voluntas fuit. At pro altero doctissimarum suarum lucubrationum editionis novae tomo, quibus verbis gratias agam, vix reperio; obstrictum quidem me plane sentio, vellemque omnino officium istud officiis meis liceret exaequare.

Posonii, Jan. 10.1771.

KLIMÓ-GAZZANIGANAK.

Libri per A.R.Pttem Vram Nigrino traditi huc quidem missi sunt, at, quin eosdem vidissem, Quinque-Ecclesias statim ablati. Nigrinus nempe eidem cum caepulis florum ex Hollandia allatorum cistulae libros pariter inclusit, quin in Epistola sua tam vel verbo meminisset. Spero tamen me propediem eosdem receptorum, remitti enim jussi... Patris Piaristae libri veniant quocumque ubi per Censuram licuerit, dummodo veniant. Quod non est cur A.R.Pttaa Vrae iterum commendem, quando ultro Ipsa tanta sollicitudine curare pergit, quaecumque ad augendam Bibliothecam meam faciunt. Ut me plurimum Eadem propterea obstrictum fateri debeam.

Posonii, 2. Sept. 1771.

KLIMÓ-GAZZANIGANAK

Cyrrillum Alexandrinum jam pridem possideo, Latinum tamen duntaxat, nec optimae editionis, atque haec erat potissima causa cur Graeco Latinum illum longeque melioris, ut dicitur, editionis, si pretio medioori possem, mihi comparare cupiverim. Suarezius, siquidem Venetiis praestet curabo, ut cum aliis libris inde mihi adferatur.

Posonii, Jan. 1.1772.

KLIMÓ-EPPPO CAROLO ZBISKO

Scepusium

His diebus cum essem Viennae, liber quidam in manus meas venit, cum hoc titulo: Codex Diplomaticus Regni Poloniae et Ducatus Lithvaniae... etc. Vilnae, quae Civitas est Lithvaniae, in folio anno 1764 impressus, cujus operis jam 5-tum etiam tomum vidi.

Obsecravi multa illis Diplomata contineri ad Regnum Hungariae pertinentia, ideoque desiderium me incessit opus hoc comparandi. Cum autem Codex ille Diplomaticus ut ex praefatione colligitur, per aliquem Piaristam Polonum adornatus sit, illum per Piaristas, quos in aliquo ex tredecim oppidis esse puto, commodissime procurari posse existimo. Quare Illrma D.Vram orandem duxi dare operam ne gravetur, ut medio Piaristarum Polonorum ex praefato opere Tomi omnes, qui hactenus prodierunt quamprimum fieri possit pro parte mea procurantur. Hoc autem negotium ita instituendum erit, ut desiderati libri primum ad manus Illrmae D.Vrae, tum ex ejusdem dispositione ad me perferantur.

Posonii, 17. Junii. 1769.

KLIMÓ-P. GELASIUS DOBNER E SCHOLIS PIIS PRAGAM.

Litteras R.Vrae. una cum exemplaribus operum ab Eadem postremo in lucem emissorum gratissimo animo percepi.

Posonii, 24. Julii. 1768.

CODEX DIPLOMATICUS

Regni Poloniae haud modica non ita pridem Bibliothecam istam, Authorumque suum honoris accessione locupletavit. Cum enim Augusta Aula Galliciam, & Lodomeriam, veteri Coronae Hungaricae jure sibi vendicaret, atque in hoc rerum statu codicis illius usus necessarius videretur, accidit, ut is in amplissimis licet instructissimisque Vindobonae Bibliothecis frustra quaesitus in hac una Quinque-Ecclesiensi reperiretur. Humanissimis itaque Celsissimi Principis Cancellarii Status Domini a Kaunitz Rittberg Literis expetitus, prompté

celeriterque transmissus, post Menses complures cum significatione gratitudinis, & apud Augustissimam Dominam Commendatione officii suo & Domino et Loco restitutus est. Quam rem testatissimam faciunt ternae ejus, quem commemoravimus Principis literae, quas ad majorem fidem hic adjungendas putavimus.

KLIMÓ AD D.COMITI JOS.GARAMPI ,PRAEFECTO ARCHIVI VATICANI.ROMAM.

Quanto all'opera Sua contenente le memorie della B.Chisra de Rimini, mandatomi da Lei in regalo, e da me con affetto di gratitudine ricevuta, subito, che trovero tempo libero dalle mie occupazioni, mi mettero a leggerla, essendo sicuro di trovarvi tutta l'erudizione corrispondente alla celebrita del di Lei nome.

Presburgo, 22.Luglio. 1768.

GIUSEPPE GARAMPI-KLIMONAK.

Mi é da Venezia pervenuta l'opera di Mattia Belio col titolo Descriptio Hungariae antiquae et novae in 7 vol.in folio, che io avea già sempre desiderato e che supposi potersi facilmente rinvenire in Vienna. L'ab Ruschi mi ha significato la generosita cosi cui V.S.Ill. è Rev.si é compiaciuta di favorirmi, e l'attenzione e il pensiero che ho avuto in farlo, facendo ricercare quest'opera perfino in Venezia. Io rimango vieppiu confuso per tanti argomenti, che continovamente mi somministra delle sua bonta, o non so come potero degnamente corrispondere a tanti favori. Stara dunque a V.S.Ill.Rev. il somministrarmi le occasioni, che mi auguro frequenti, di potermele dimostrare'qual sono e sarò sempre con inalterabile ossequio.

Roma, 21. Ottobre.1768.

KLIMÓ-A CONTE GIUSEPE GARAMPI DEL'ARCHIVO VATICANO PRAEFETTO.

Godo per tanto infinitamente esser stato gradito dalla Gentilezza Sua il piccolo dono delle opere di Belio. Tutti gli eruditi con gran premura attendono il compimento di questa grand'opera, ma essendone passato all'altra vita l'authore, con tutto che siano i manoscritti appresso il figlio del defonto, indovinar non so,perche tanto si differisca la stampa di essi.

Quinqueecl.Feb.7.1769.

AGOSTINO GERVASIO-KLIMONAK.

Io mi sono cosi caricato di libri, che pensar devo seriamente a scaricarmene, non potendo portar meco in si lungo viaggio tanto peso. Prego pertanto divotamente V.Ecc-a R-ma ad ajutarmi colla solita sua bonta su questo proposito, a volersi degnare di accettare quest'opera che mi prendo la liberta di offerirLe. Ella é novissima stampata in Venezia quest'anno, e l'autore pare che abbia bevuto a buoni fonti e che abbia sulluppato con forze e con chiarezza tutto l'Agostiano Sistema sopra le grazie.

Pécs, 1932. október hó.

Horváth Margit